

પ્રેમભક્તિ-ગ્રંથમાલાના

નવીન ગ્રન્થો

	પ્રથમાવૃત્તિની	સાલ
૧૭, શકુન્તલાનું સંભારણું		૧૯૨૬
૧૮, યુગપક્ષટો અને મહાસુદર્શન		૧૯૨૭
૧૯, ઉદ્ધવોધન		૧૯૨૭
૨૦, અર્ધશતાબ્દિના અનુભવબોલ		૧૯૨૭
૨૧, સંસારમન્થન		૧૯૨૭
૨૨, વિશ્વગીતા		૧૯૨૭
૨૩, ઈન્દુકુમાર, અંક ૨ જે		૧૯૨૭
૨૪, ન્હાના ન્હાના રાસ, ભાગ ૨ જે		૧૯૨૮

ખીજી આવૃત્તિ; વસન્તોત્સવ

ત્રીજી આવૃત્તિ; જયા-જયન્ત; ઉપા

૧૯૨૮માં છપાશે

પ્રથમાવૃત્તિ: યોધપર્વણી; પાંચ ઉપનિષદો, સમશ્લોકી;

બાબર બાદશાહ; અકબરશાહ;

માનો સન્દેશ.

ખીજી આવૃત્તિ: શકુન્તલાનું સંભારણું; કેટલાંક કાવ્યો

પ્રેમભક્તિ-ગ્રન્થમાલા

પ્રથમાવૃત્તિની સાલ

૧,	કેટલાંક કાવ્યો, ભાગ ૧ લો	૧૯૦૩
૨,	રાજસૂત્રોની કાવ્યત્રિપુટિ	૧૯૦૩-૦૫-૧૧
૩,	વસન્તોત્સવ	૧૯૦૫
૪,	કેટલાંક કાવ્યો, ભાગ ૨ નો	૧૯૦૮
૫,	ધન્દુકુમાર, અંક ૧ લો	૧૯૦૯
૬,	ન્હાના ન્હાના રાસ	૧૯૧૦
૭,	શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા, સમશ્લોકી	૧૯૧૦
૮,	જયા-જયન્ત	૧૯૧૪
૯,	મેઘદૂત, સમશ્લોકી	૧૯૧૭
૧૦,	ઉપા	૧૯૧૮
૧૧,	ચિત્રદર્શનો	૧૯૨૧
૧૨,	રાજર્ષિ ળરત	૧૯૨૨
૧૩,	પ્રેમકુંજ	૧૯૨૨
૧૪,	પ્રેમભક્તિ-ભગવાવલિ	૧૯૨૪
૧૫,	સાહિત્યમન્યન	૧૯૨૪
૧૬,	વૈષ્ણવી ષોડશ ગ્રન્થો, સમશ્લોકી	૧૯૨૫

પ્રેમભક્તિ-મન્થમાલા

નહાના નહાના રાસ

લાગ ૨ જે

નહાનાલાલ દસપતરામ કવિ

વિ. સં. ૧૯૮૪

ઈ. સ. ૧૯૨૮

કીંમત એક રૂપીઆ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-રંગદ
૪૭૨૦

કતિનિ માટે ૨૭૨૪૬

પ્રકાશક : ન્હાનાલ લ હલપતરામ કવિ,

ભદ્ર, અમદાવાદ

આવૃત્તિ પહેલી :

પ્રત ૨૦૦૦

પ્રેમભક્તિ-ગ્રન્થમાલાના આકૃતિયા

- ૧, અમદાવાદ : શ્રી જીવનલાલ અમરશી, પીરમશાહ રોડ
શ્રી ખડાયના મુદ્રણકલા મંદિર, ચાર રસ્તા
શ્રી સુન્દરીસુભોધ ઓફિસ, આકાશક કૃવાની પોળ
શ્રી શંભુલાલ જગશી, માદલપુર
- ૨, મુંબઈ : શ્રી ગુજરાતી પ્રેસ, કોટ
શ્રી જીવનલાલ એન્ડ સન્સ, ભાટિયા મહાજન વાડી,
કાલખાદેવી
શ્રી સી. હિંમતલાલની કંપની, પોપટવાડી
- ૩, સુરત : રા. કાલિદાસ શેક્ત, 'પ્રતાપ' ઓફિસ
- ૪, ગોધરા : રા. બીખાભાઈ વ્યાસ, 'વાલક' ઓફિસ
- ૫, કરાંચી : મન્નોજી, બ્રાતૃસેવામંદિર, નાનકવાડા
- ૬, વડોદરા : શ્રી પુસ્તકાલય સદકારી મંડળ
શ્રી એમ. સી. કોહારી, રાવપુરા
- ૭, કલકત્તા : એસ. કુશળચન્દની કંપની, ઇઝરા સ્ટ્રીટ
- ૮, રંગુન : એસ. કુશળચન્દની કંપની, ડરમી ગલી
- ૯, રાજકોટ : શ્રી બહેચર મેચલ, પરામાં
- ૧૦, પેંડગ : શ્રી પીપળિયા કંપની, ભોજપરા

શતદલ પદ્મમાં પોઢેલો.

હા ! પરિમલ ઢાખેલો હોય ને હીઠેલો. ધ્રુવ.

શોધ્યાં સરોવર, શોધી કૂલવાડીઓ,

શોધી રસકુંજ જ્યાં રમેલો;

શોધી આયુષ્યની મહેરી અમરાઇઓ:

હીઠો ન દુનિયાં ફેરેલો:

હા ! પરિમલ ઢાખેલો હોય ને હીઠેલો.

ફૂલડે ફૂલડે વસન્ત શો વસેલો,

પાંખડી પાંખડી પૂરેલો;

જમર જમર કીધ સંગીતસોહામણો,

પંખીડે પંખીડે પઢેલો:

હો ! પરિમલ દાખવોહોય ને દીઠેલો.

અડધેરી પાંદડીઓ વીણતામાં વેરી, ને

આસવ ઢાળિયો અમોલો;

હૈયાના ધૂપ સમો ઉડતો બતાવો કોઈ

જીવનપરાગ જગતવેલો:

હો ! પરિમલ દાખવો હોય ને દીઠેલો.

શતદલ પદ્મમાં પોઢેલો

હો : પરિમલદાખવો હોય ને દીઠેલો.

વિ. સં. ૧૯૮૩

પ્રસ્તાવના

નહાના નહાના રાસની પહેલી આવૃત્તિ ૧૯૧૦માં છપાઈ હતી. તહેમાં ૫૦ રાસ હતા. એની બીજી આવૃત્તિ ૧૯૧૪માં છપાઈ. ને ત્રીજી આવૃત્તિ ૧૯૨૨માં છપાઈ છે, તહેમાં ૮૦ રાસ છે. એવા જ સંગ્રહનો આ બીજો ભાગ : આમાં ૫૧ રાસ છે. પહેલા સંગ્રહનાં કારણો, એ આ બીજા સંગ્રહનાં પણ કારણો; અને એ સંગ્રહમાંના લોકસિદ્ધ જૂના ઢાળ જેવા આ સંગ્રહમાંના પણ લોકગત જૂના ઢાળ છે. આ સંગ્રહમાં રાસનો અનુક્રમ ક્રાવારી રીતનો છે, એ તો રહેજે જણાશે.

નવયુગની આપણી રાસની ફૂલવાડી તો વસન્તમાં ફૂલડાં પ્રફુલ્લે એવી આજ પ્રકૃષ્ઠી રહી છે. આપણા નવયુગના સુંદરીસંઘે નવગુજરાતની રાસઝડીઓ હૈયાની અંજલિએ ઝીલી છે. વસન્તોત્સવને ને શરદુત્સવને આજ સંજીવિની છંટાઈ છે. મેનાઓનાં વન મુંગાં હોય તો સુંદરીઓના આજના સમારંભ રાસવિહોણા હોય. વસન્ત ખેસે ને અમરાઈએ અમરાઈએ કાપલે; ટહુકે એવો નવયુવતિ-કંકે આપણી કુંજેકુંજે ટહુકી રહ્યો છે. આપણી નવકવિતા ઝીલવામાં નવગુજરાતણુ પાછળ પડી નથી. ગુજરાતભર ઉપર નવરસિકાની રસજોળ છલકાઈ રહી છે. રસાત્માઓ એ તેજનિર્મળ જીવનકવિતાને **રસો વૈ સઃ** ની રસપૂજા માને છે, ઝીલે છે, આનન્દે છે. ૧૮૯૮ નું 'વસન્તોત્સવનું' મહાફં રવનું ૧૯૨૬ થી તો આનન્દની આંખડીએ સાવ પ્રત્યક્ષ નિહાળું છું.

ગુજરાતના રાસ એ ગુજરાતનાં સર્વોત્તમ Lyrics છે. પણ ચાલીશકે વર્ષ ઉપર ગુર્જરસાક્ષરતાની એક નાવડી ભૂલી પડી, ને Lyreવિહોણી કાવ્યદિશામાં Lyrics શોધવા રમણે ચડી. શેરીએ શેરીએ, આપણા સંસારને ચોંકે ચોંકે, નગરનગરે દયારામનાં મીરાંનાં નરસિહનાં રાજેનાં રતનાનાં મીડાનાં દક્ષપતનાં નર્મદનાં Lyrics ટ્રાકિલકંડી ગુજરાતણો ત્યારે ટહુકની એમને વિસારીને-અવગણીને ગેય નહિ તોમને 'સંગીતકાવ્ય' કહ્યાં. આજ એ પક્ષગ્રાષ ગયું છે; આજ એ ભૂલ ભાગી છે આજના ગુજરાતનું રસજોત્ર આપણાં Lyricsનાં સંગીતકવિતાના સાચો કલામહિમા સ્હમજે છે ને ઉપાસે છે. આજનો ફોક જ નવરસિયો કે નવરસિકા હશે, જેણે

રાસ નહિ ગાયા હોય. ગુજરાતે જાણી લીધું છે કે ગુજરાતનાં Lyrics જગતના Lyrical સાહિત્યમાં અનોખાં છે. રાસ એ ગુજરાતની કાવ્યવિશેષતા છે. આપણી રાસપ્રથા સમી રસપ્રથા ભારતમાંની કે જગતમાંની કેદ કદઈ સંસ્કારસોહામણી મહાપ્રજ્ઞાઓ આજે માજે છે, એ તો રવીન્દ્ર ટાગોર સમા ટાક કાવ્યરસિક જગતપ્રવાસીને પૂછ્યે જણાય. રાસ એ ગુજરાતનો શ્રી કૃષ્ણદીપો રસવારસો છે.

ગુજરાતણ કવિતામૂર્તિ સમી કેમ છે. ? કારણ કે ગુજરાતણ ગુજરાતનાં હૈયાંદ્રુલ સમાં એ Lyrics-એ રસગીતો ચરતી ઉછરે છે. શેરડી ચરે એ ગાયનાં દૂધ ઓર માધુર્યવન્તાં હોય. ગુજરાતણ જેટલી કવિતા 'કોક જ દેશનું' સુંદરીવન્દ ચરતું હશે. ગુજરાતણ કવિતા ચરતી ઉછરે છે, માટે ગુજરાતણ કાવ્યમૂર્તિ છે.

અને ગુજરાતણ એટલે માત્ર હિન્દુ નાર એમ સ્થમજવાની ભૂલ હું તો નથી કરતો, ને પાકક ! તહમે યે મા કરશો. ગુજરાતણ એટલે હિન્દુ પારસી ઇસ્લામી ખ્રીસ્તી-આપણું સૌ નારીકુલ : જેમની કુટુંબ-વેલ ગુજરાતી ભાષાનાં અમૃત પી ઉછરે છે તે.

હારણભાગારની સુકુમારતામાં ઉત્કટ પરિમલ છે ને પ્રયુક્ષપાંખડી સૂર્યકમલની વિશાલતામાં સુકુમાર પરિમલ છે. જૂઠ જાઠ ચમેલી મોગરો ગુલાબ, સ્પર્શે ને સુગન્ધે, સુકોમળ પુષ્પો છે : ચંપાની ને કેવડાની, સુવર્ણકાન્ત સમી, તીવ્ર વાસના છે. ગુજરાતના રાસત્રંગહમાં યે ઉરસુગન્ધની એવી વિધવિધતા છે. હૈયાને ડોલાવન્તી, રસાત્માને મૂલાવન્તી, રસિકોની રસપાંખને પ્રેરણાજલ પાતી કવિતસંગીતદેવી-

ઓતી જગતઅનોખી કલાપ્રસાદી આપણી રાસસમૃદ્ધિમાં છે. એ સંગીત, એ કવિતા, એ પ્રેરણા નવગુજરાતણુનાં હૈયાં આજ ધડી રહ્યાં છે. ગુર્જર રસિકાઓની અક્ષયપાત્ર સમી અખૂટ રસિકતાને એ પોષે છે. ગુજરાતનાં Lyrical કાવ્યોનાં એ સંગીતકવિતામૃત પીને ગુજરાતણુનો આત્મા ઉછરે છે, માટે ગુજરાતણુ કાવ્યમૂર્તિ છે.

ગુજરાતની કુંજકુંજે માજતી રાસની રમઝટ ઉચ્ચારે છે કે ગુર્જરદેશે આજ નવવસન્ત બેસી છે. નવકવિતાના આંખામ્હોર પ્રાશી-પ્રાશીને નવકાયલો આજ ટહુકા કરે છે. નગરનગરના નગરમન્દિરને ઝંખે ઝંખે મહેં તો એમને નવવસન્તરાસ ઝીલતી-ઝીલાવતી સાંભળી છે. એ કોડવન્તીઓના આત્માના સૌ પુણ્યકોડ શ્રી હરિ સદા પૂરવ્ને!

વિ. એ. ૧૬૮૪

નહાનાસાલ દસપતરામ કવિ

૧૬૫

નહાના નહાના રાસ,

ભાગ ૨ જે

અણ્મોલ ફૂલડાં

ફૂલડાં ઉઝ્યાં અણ્મોલ ચાંદલિયાની ડાંખળીએ રે;
એવા કંઈ રસના બોલ ઉગે મ્હારી આંખડીએ રે.

ચાંદણીઓ વેરી ચન્દ્ર ચાલે રે
ઠમક ઠમક ઠમકન્ત;
વેરું હું એવી તેજપગલીઓ
મારગરે મલકન્ત :
ચાંદલિયાની ડાંખળીએ રે.

સંથે ચોઠા મેઘચોદણી રે,
ચન્દની ચણિયાને ભેર;
ચન્દ્રકલા આ કલા કરી ચમકે;
કરું હું કલા એ પેર :
ચાંદલિયાની ડાંખળીએ રે.

કિરણો રચે અલખેલડી રે
અલકલટો ચન્દ્રલાગ્ય

છૂટે મહેન્ધો મહારો અજળ છટાનો
 અખોડલાનો સોહાગ :
 ચાંદસિયાની ડાંખળીએ રે.

રૂપનો સાગર ડોલતો રે,
 ચન્દ્રી ઝીલે એ જૂવાળ;
 ડોડભરી એવી હું ય કુમારી
 દેવસુધાનો થાળ :
 ચાંદસિયાની ડાંખળીએ રે.

ફૂલડાં ઉગ્યાં અણમોલ ચાંદસિયાની ડાંખળીએ રે;
 એવા અમૃતના બોલ ઉગે મહારી ચાંખડીએ રે.

આત્મદેવ

ઓ આત્મદેવ !

આવો , હો ! આવી વસન્ત આ.

દેવરંગી ફૂલ ઉગ્યાં અવનીમાં, આલમાં;

ફૂલડાં ઉધાડો મુજ લાલમાં:

ઓ આત્મદેવ ! વિ.

મ્હેક મ્હેક મ્હેકે નવવાસના વિરાટની;

મ્હેકે સુગન્ધો અંગરંગમાં:

ઓ આત્મદેવ ! વિ.

વનનાં ઉંડાણુ ભરી યોલે છે કાઢિલા;

યોલી કાયલ ઉરઆલમાં:

ઓ આત્મદેવ ! વિ.

અન્દનચોક ઢળે તેજ કેરી વાદળી ;

તેજ એ ટોળાય પ્રાણુચોકમાં:

ઓ આત્મદેવ ! વિ.

રમતી વસન્ત આજ વિશ્વ કેરી વાડીએ;

રમો મ્હારી આંખના ઉદ્ધાનમાં:

ઓ આત્મદેવ ! આવો , હો આવી વસન્ત આ.

આલનાં કુંકુમ

અહો ! આજ કુંકુમ ઢોળાયેલ આલમાં.
 ઉગ્યાં સૃષ્ટિનાં સૌભાગ્ય !
 રૂડા સૂર્યના સોહાગ !
 આજ કુંકુમ ઢોળાયેલ આલમાં.

અહો ! આજ પૂર્વની અલકા ઉડે વિશ્વમાં;
 થાય જગત ઝળક ઝળક,
 ગળે પહાણાંની લળક !
 આજ કુંકુમ ઢોળાયેલ આલમાં.

અહો ! આજ તેજના ફૂવારા ફૂટે શાગના;
 ઉડે શેડ એ અનન્ત,
 વન્દે સન્ત ને મહન્ત:
 આજ કુંકુમ ઢોળાયેલ આલમાં.

આલને આરે ચાંદલો

—

આલને આરે ચાંદલો, હો નણુદલ નેણુમીકડાં !

કાંધ રસનો ઉગ્યો રસરાજ;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીકડા.

ચોકમાં ચન્દની ઢોળાણી, હો નણુદલ નેણુમીકડાં !

કાંધ આવો એ ઝીલવાને કાજ;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીકડા.

વીરા લ્હમારા વેગળા, હો નણુદલ નેણુમીકડાં !

નણુ આકાશઆરાના ચન્દ;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીકડા.

વીંધી આધેરી વાટડી, હો નણુદલ નેણુમીકડાં !

ઉરે ખોલે એના પડછન્દ;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીકડા.

ઝાંખી-ઝાંખીને થાકી ગઇ, હો નણુદલ નેણુમીકડાં !

એ તો હૈયે-ઘસાટે, ત્હો યે દર;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીકડા.

અંગ અડકે, ના ઝસાય એ, હો નણુદલ નેણુમીકડાં !

એવાં પ્રીતમની ચન્દનીનાં પૂર,

એવા બ્હાલમની વાંસળીના સૂર;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીકડા.

પ્રાણુ તો મહારા પોયણાં, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !

રાતે ઉઘડે ને દિવસે એ શાન્ત;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડા.

ઝીલું એ ચન્દ્રની ચન્દની, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !

મહારા ઉરની અગાસીને એકાન્ત;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડા.

વીરા તહમારા વેગળા, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !

મીઠી મોહિની વરસે મહારાજ;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડા.

હૈયાના ચોકમાં ચન્દની, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !

કાંઈ આવો એ ઝીલવાને કાજ;

હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડા.

આયુષનાં પર્વ

આજ આયુષનાં પર્વ,

આજ આયુષનાં પર્વ,

હૈયાં વરસે છે હૃદયદેવનાં.

આજ આત્માનાં પર્વ,

આજ આત્માનાં પર્વ,

આત્મા વરસે છે આત્મદેવના.

ધન વરસે જલધાર, ને તરૂવર વરસે ફૂલ;

રતિ વરસે કિરણાવલિ:

અમે વરસીએ આત્મ આ અમૂલ:

હો સુદાગિયાં ! આજે ઉત્સવ આત્મસંધનો.

આજ આત્માનાં પર્વ,

આજ આત્માનાં પર્વ,

આત્મા વરસે છે આત્મદેવના.

આપાઢી વાદળી

વીજે ભરી, રે હો ! વીજે ભરી,

આ આપાઢી વાદળી વીજે ભરી.

ચોમેર ચમકે છે દષ્ટિની દામિની;

આંખડીની આશ એ શું ચાડે ચીતરી !

આ આપાઢી વાદળી વીજે ભરી.

કુંકુમ થાળ લેઈ આવી સોહાગલુ;

સોહાગકિરણોની ઝરમર ઝરી:

આ આપાઢી વાદળી વીજે ભરી.

મ્હાલે મંદી નીર ગંભીર મેઘનાં;

મેઘલી એ રાત જાણે ચન્દ્રનીતરી:

આ આપાઢી વાદળી વીજે ભરી.

ઓઢી રૂપસુન્દરી રમતી રઢિયાળા;

રૂપના સાગરિયાની એ સુન્દરી:

આ આપાઢી વાદળી વીજે ભરી.

દેયાની વેશને અમીનાં ફૂલ ઉગિયાં;

ઉરની રસમૂર્તિ શું આલ ઉતરી !

આ આપાઢી વાદળી વીજે ભરી.

કદંબનાં ફૂલ

-૪-

હું તો ગઈતી કદંબના ઝાડે કદંબનાં ફૂલ લેવા;
હું શું જાણું કે આવે પછવાડે કદંબનાં ફૂલ લેવા?

હું તો વગડાની વાટે ચાલી કદંબનાં ફૂલ લેવા;
એહ આવ્યા જાણે વને વનમાળી કદંબનાં ફૂલ લેવા.

મહેં તો મુખડે એને જાંખ્યું કદંબનાં ફૂલ લેવા;
એણે નેણુલેથી નેણુઆણુ નાંખ્યું કદંબનાં ફૂલ લેવા.

મહેં તો લીધા એ કુંજનો દેડો કદંબનાં ફૂલ લેવા;
એણે ઝાલ્યો મહારો પાલવછેડો કદંબનાં ફૂલ લેવા.

હું તો ગઈતી ધરાને ઢાળે કદંબનાં ફૂલ લેવા;
એહ આવ્યા મહારી દેહની ડાળે કદંબનાં ફૂલ લેવા.

કાશ્મીરી શાલ

હું તો ઓહું-ઓહું ને સરી જાય રે

મહારી કાશ્મીરી શાલ;

મહારું હૃદય હાંકું એવી બતાવ, સખિ રે !

કોઇ લાજવણુ શાલ. ધ્રુવ

ધરી ઝોળી એક યોગીરાજ આવિયા રે લોલ;

મહેં તો છતી પર છુન્દણું પડાવિયાં રે લોલ;

મોંઘા લિણ્ણામન્ત્ર મનડે જડાવિયા રે લોલ;

પછી ઓહવા ખરીદી આ રસાલ

મહારી કાશ્મીરી શાલ.

મહારું હૃદય ભરાયું અને વાઘતું રે લોલ;

મહારી ઝોળી ટરાં બન્ધનો હરાવતું રે લોલ;

મહારા સાળુડાનું પોત તો આછું હતું રે લોલ;

પછી ઓહવા ખરીદી આ વિશાલ

મહારી કાશ્મીરી શાલ.

મહારે હૈયે બહેન ! શાલ ન આવી રહે રે લોલ;
 મહારી લાજ કેરાં ચીર તે લેતી વહે રે લોલ;
 રખે ! ઉરલેખ લોક કો વાંચી લહે રે લોલ;
 મહને ગૂંથી આપ, રાજવણુ આલ !

એક અદ્ભુત શાલ.

મહારું હૃદય ઢાંકું એવી યતાય, મખિ રે !

કોઈ લાજવણુ શાલ.

કાળની ખંજરી

કાળની ખંજરીના ઝણકાર
ઝીલ્લો, ભવરણના રમનાર !

રજની આથમે, દિવસ ઉગે છે,
દિશા ઉઘાડે ખાર;
યુગ ઉતરે, નવયુગ એસે આઃ
એના મહાઉચ્ચાર—
વીરના એવા ધનુટકાર
ઝીલ્લો, ભવરણના રમનાર !

શીંગી વાગી, શંખ પૂર્ણ,
દુંદુભી દે છે વિધિકાલ;
અવનીહરમાં, ગગનગુફામાં
ગાળે યુગના બોલઃ
ભૂતભાવીના એ ભણકાર
ઝીલ્લો, ભવરણના રમનાર !

૨૬ ન્હોતયાં, નોગણી ન્હોતરી,
 ન્હોતરિયા યમદેવ;

ભાગ્યબોલ બોલે છે આજે

કાળપુરુષ સ્વયમેવ:

ઝીલજો, ભવરણના રમનાર !

કાળની ખંજરીના ઝણકાર.

કાળની ખંજરીના ઝણકાર

ઝીલજો, ભવરણના રમનાર !

જરા થોભ

ચન્દ્ર ! જરા જતાં-જતાં તો આપુ ! થોભ.

વીર ફૂલડે વધાવું,

મ્હારે હાથડે હુલાવું :

જરા જતાં-જતાં તો આપુ ! થોભ.

આવ, આંખડીમાં ચન્દ્ર ! મૂકી રાખું;

મ્હારા માથાનો મુગટ કરી ઝાંખું;

મ્હારા મન્દિરના દેવ સ્થાપી પૂજું-પૂજવું, હો ચન્દ્રજી !

વીર ! ફૂલડે વધાવું,

મ્હારે હાથડે હુલાવું,

જરા જતાં-જતાં તો આપુ ! થોભ.

રસરાસ અધૂરા કે રહી જશે;

કંઈ-કંઈની બેલડીઓ એ તૂટશે;

પ્રાણ વાઈ, પાત્રવડો પ્રસાઈ, ઊભા રહો, હો ચન્દ્રજી !

વીર ફૂલડે વધાવું,

મ્હારે હાથડે હુલાવું,

જરા જતાં-જતાં તો આપુ ! થોભ.

ચન્દ્ર ! જરા સાચું-ખોટું તો આપુ ! થોભ.

નવા ઘો, જોગીરાજ !

નવા ઘો, જોગીરાજ ! અળગા રહો, નાથજી !

આમ શું માયા લગાડો રે ?

સરિતાને કાંકડે કે વનની મરઢીમાં—

ક્યાં તમ કુલરોપ રોપશો રે ?

નવા ઘો, જોગીરાજ !

લેખ હસાવશો ને ચુંદડી લખવશો,

રત્નોને રજ તો ચ્હડાવશો રે;

હું તો છું બાલુડી ને આપ દેવદેહી,

આંખડી રાજ ! મા નચાવશો રે;

નવા ઘો, જોગીરાજ !

ટહુકો

વેગળી વસન્તના મોંઘા આલાપ.
 મોંઘા આલાપ, લોલ ઉરના વિલાપ:
 વેગળી વસન્તના મોંઘા આલાપ.

સરિતાની કુંજ મંજુ ટહોકાની રેલમાં
 જૂકી, જૂક્યાં કો ચતુરાનાં ચાપ :
 વેગળી વસન્તના મોંઘા આલાપ.

ધીમી ધીમી મ્હારી કાઠિલા રડે છે ;
 માનવી સુણે છે કેલિના કલાપ :
 વેગળી વસન્તના મોંઘા આલાપ.

ડોલતા કુંગર

અન્ધારી રાતના કુંગર ડોલે રે;
જગમાં અન્ધારાં ઢોળે:
સોહાગી રાજ !
કુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

મેઘલી સ્હાંજ શા કુંગર ડોલે રે;
મુંગા યે મોરલા બોલે:
સોહાગી રાજ !
કુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

જુગજુગના જોગી જોવા કુંગર ડોલે રે;
મૂલન્ટા ઝાડીઓને ઝોલે:
સોહાગી રાજ !
કુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

કાળની કાકી સમા કુંગર ડોલે રે;
વિશ્વ રમે એહ દષ્ટિજોળે:
સોહાગી રાજ !
કુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

પ્રહ્લાના પદ પેઠે હુંગર ડોલે રે;

આતમ ડોલે એ હિડોલે:

સોહાગી રાજ !

હુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

અમ્મર આયુષ્યના હુંગર ડોલે રે;

ડોલે ભૂગોલ ને ખગોલે:

સોહાગી રાજ !

હુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

તમીસા

—

નમે આલમાં અન્ધાર, રમે વીજના ચમકાર;
 જળની ઝડીઓ પડે પૂરમાં, હો બહેન !
 દમે હૈયાના ભાર, ઝમે નયણાંની ધાર,
 બહાલાની વાત બગે ઉરમાં, હો બહેન !

ચૂડી અટારી આંખને જૂવે જીવ એ પન્થ;
 ઢળે તિમિરનાં આપટાં,
 મંહી ઘેરાણા કોડીલા કન્થ, હો બહેન !
 જળની ઝડીઓ પડે પૂરમાં, હો બહેન !

કાળાં કાજળનાં વાદળાં, હો બહેન !
 કાળો કાળો વરસાદ,
 મહાજગત ભીંજે એ કાજળજળે, હો બહેન !

યુગયુગ ફેરી વાત, પ્રલય તણાં પાણી પડે;
 મંહી ફૂંખ્યાં દિવસ ને રાત,
 એક આંગણ ઉભો મેહુલો.

એવા વરસે અન્વાર, ઝીણા વીજના ચમકાર,
 જળની ઝડીઓ પડે પૂરમાં, હો બહેન !
 દમે હૈયાના ભાર, ઝમે નયણાંની ધાર,
 વહાણની વાત જાગે ઉરમાં, હો બહેન !

અન્વારી રજની ને આંસુનાં પૂર,
 ઉંડું આકાશ અને આછેરાં ઉર;

કહે, સખિ ! કેમ કરી ઉતરે ?

વહાણજી શત વીસરેલ;

સાંધ્યું સુકાને ભાગી પડ્યું,

દોડી ઉભી જળરેલ;

મ્હારી દોડી ઉભી જળરેલ.

નન્દિની

—૪—

ખમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે નન્દિની !
કુંળું ત્હારું હૈયું સંભાળ એક, નન્દિની !
ખમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે નન્દિની !

ખેલતાં શું કાંટા વાગ્યા ? ગાપુ નન્દિની !
કેવડાને ક્યારે જતી ન, ખહેન નન્દિની !
મોગરાના મૂકજે કિરીટ શિરે, નન્દિની !
ખમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે નન્દિની !

હડતાં કો તેજ શું વાગ્યા ? ગાપુ નન્દિની !
વીજળીને ઝાલવા જતી ન, ખહેન નન્દિની !
ચન્દ્રિકામાં ઝીલજે ઝીલાય તેમ, નન્દિની !
ખમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે નન્દિની !

કોકિલાની ફેલિ વાગી શું ? ગાપુ નન્દિની !
પુષ્પના શું વાગ્યા પરાગ ? ખહેન નન્દિની !
વ્હાલધેલી વાટમાં વસન્ત વાગી ? નન્દિની !
વેળું ? કે કો વાગી સુહાગી રાજ્યાંખડી ?
ખમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે હો નન્દિની !

નિર ડાલે

નીર ડાલે, નીર ડાલે, સૃજનનાં નીર ડાલે રે;
નીર ડાલે, નીર ડાલે, પ્રલયનાં નીર ડાલે રે. ધ્રુવ.

નેહે જગમાત ફરી આંખડી રે ડાલે :
ડાલે હરિ લક્ષ્મીજીને જોજો :
સૃજનનાં નીર ડાલે રે

શેષ ફેરા મણિ ડાલે, સાગરતરંગ ડાલે;
ડાલે પત્મા પદ્મને હિન્ડાલે :
સૃજનનાં નીર ડાલે રે.

નિરખી જગનાથ ફેરાં લહડાં હસી રહ્યાં;
મૃદ્યું નૃત્ય તે દિને ભૃગોલે :
સૃજનનાં નીર ડાલે રે.

નીર ડાલે, નીર ડાલે, પ્રલયનાં નીર ડાલે રે.

નેણસનાં મહેમાન

આલમાં ઉગતી ક્ષાનો ચન્દ્ર ઉગ્યો,

કે ચન્દની શું મટકાં ભરે રે લોલ;

ભણે કાઈ ધ્રુવપુરનો રમનારો

આગમની વાતું કરે રે લોલ.

ન્યહાળ્યા—ન્યહાળ્યા પાંપણને પલકારે,

ત્યાં દેવ શા ઉડી જશે રે લોલ;

એવા મ્હારા આતમનાં મહેમાન !

કે ક્યહારે પાછા આવશે રે લોલ ?

મીડડા મધુરસ ટહુકે મોરા,

કે વીજળી ઝળકે ઝીણી રે લોલ;

ભણે કાઈ સ્નેહભૂખી મીટડી મટકે,

પ્રચંડ ને હૈયામીણી રે લોલ.

દીડડી-ન દીડડી ત્યાં વીજ એ વિરામી,

કે કીકીઓની કુંજથી રે લોલ;

એવાં મહારાં મનડાનાં મહેમાન
 કે આજ અલિયાં નથી રે લોલ.

લીલી-રંગલીલૂરી વગડાની વાટે
 કે ઘોડીલા રમે-ઝૂમે રે લોલ;
 પનિહારી પાણી ભરે પાણીઘાટે,
 કે નેણલાં નાચે-રમે રે લોલ.

આદર્યા—ન આદર્યા અનન્તના સન્દેશ,
 નહાં આથમ્યા એ ઝોરતા રે લોલ;
 એવાં મહારાં નેણલાં મહેમાન!
 કે નિત્યનાં છે નહોતરાં રે લોલ.

નહોતરાં

—

કે આલમાં ચમકે પુનમચન્દ્રમા રે;

કે એહવો ચમકે ઉરનો ચન્દ:

સલૂણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે ચોકમાં ઉછળે ચન્દ્રની ચન્દ્રની રે;

કે એહવો ઉછળે ઉર આનન્દ:

સલૂણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે કુંજમાં ટ્રાયલરી ટટકા ગરે રે;

કે મોરલો ગોલે મનને મોલ:

સલૂણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે પાદર પનિહારીઓ પડ્યા પૂરે રે;

કે ગામમાં ગાજે એ રસખોલ:

સલૂણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે વાડીએ ચૈતર ચપો મ્હોરિયો રે;
કે મ્હોર્યો વસન્તનો મુજ છોડ:

સલૂણા

દિલના દેવને ન્હોતરાં રે.

કે ફૂલડે ફૂલડે પરિમલ જાગિયા રે;
કે જાગ્યા જીવનના કાંઈ કોડ:

સલૂણા

દિલના દેવને ન્હોતરાં રે.

કે તારલા હરિની ઉતારે આરતી રે;
કે એવા આરતના મુજ ભાવ:

સલૂણા

દિલના દેવને ન્હોતરાં રે.

કે મ્હારી યે ઉગશે પુણ્યની પર્વણી રે;
કે આવજો ત્હારે મદૂલીએ, માવ !

સલૂણા

દિલના દેવને ન્હોતરાં રે.

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! આવે-આવે ને ઓસરે,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

એવાં માહિખમતીનાં નીર,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! છોળ ઉછળે બધું ભીંજવી,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

એને છાંટણે છંટાય મ્હારાં ચીર,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મ્હારે પાંચ-પાંચ તત્તના માંડવા,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મ્હારે ત્રણ-ત્રણ ગુણની વેશઃ
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મ્હારે બુદ્ધિના બાગ ઉગાડવા,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મ્હારે ભરવી સંસારિયાની હેશ,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! નીર ઉછળે એ અનન્તનાં,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

એનાં ભરતી ને ઓટ છે અધાર,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! કાળના ફૂવાને કાંઠે
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

માંડી માંડી દિશાઓના દોર
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

જગપંખાળાં પંખેડ પરવરે,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

કાંઈ ઉછળે નિઃસીમના સમીર,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! આવે-આવે ને બિભરે,
પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

એવા આત્માની નદીઓનાં નીરઃ
પાણીડાં કેમ ભરીએ

પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! નેહને નેણલે બૂલાવી
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી ભવને બૂલામણે બૂલાવી
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! ચન્દ્રમા શા રમકડે રમાડી
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી આત્માની જ્યોતને જુલાવી
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! પાંગરાવી આભને ય ભેદી,
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી આનન્દવેલડી ઉઝેદી
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! અમૃતના ગોથ નહોતા છેટા,
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી ખારે ખારે સાગરે ઉસીટ્યાં,
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! તારલાની ચુંદડી ઝોઢાડી,
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી અગ્નિની સેજમાં પોઢાડી
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! પુણ્યનાં સોણલાં પમાડ્યાં,
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી દુઃખપાપદવમાં દઝાડ્યાં,
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! અજવાળે અમને ઉછેર્યા,
 ને દેવનાં દાન દીધાં ?
 પછી અન્ધારે શાને ઉશેડ્યાં ?
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! હોમ્યાં હુતાશમાં શે ફૂલો ?
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 એ તે આપ, કે બ્રહ્માજી ભૂદ્યો ?
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

પુનમની પગલીઓ

સખિ ! જોને ગગનને ગોખ રે પુનમની પાંખડીઓ,
કાંઈ નગર—નગરને ચોક પુનમની પાંખડીઓ ;
સખિ ! સરોવરે પોયણાંને લાલ રે પુનમની પાંખડીઓ,
કાંઈ તોરણે ગાંધી ત્રિલોક પુનમની પાંખડીઓ.

અહો ! અમુક્ષખ અવસર આજ રે પુનમના પડછન્દા,
મુણ સજનિ ! આ ચન્દનીને છાળ પુનમના પડછન્દા ;
ત્હારી ઉડન્તી આંખડીને લાવ રે પુનમના પડછન્દા,
ત્હારા અંગઅંગ કેરે હિન્ડોળ પુનમના પડછન્દા.

આ સરિતાની લહેરે લહેર રે પુનમની પાંખડીઓ,
કાંઈ સુન્દરી—સુન્દરીને દેહ પુનમની પાંખડીઓ ;
વેરે પગલીએ—પગલીએ પ્રાણ રે પુનમની પાંખડીઓ,
કાંઈ નયણેથી નીતરતો નેહ પુનમની પાંખડીઓ.

અને સહિયર સમાણી ! ત્હારે રાસ રે પુનમના પડછન્દા,
 ત્હારે તાળી—તાળીને મદશોર પુનમના પડછન્દા ;
 ત્હારા સૌભાગ્યકંકણે હસન્ત રે પુનમના પડછન્દા,
 ત્હારા હૈયાને ટડુકતે મોર પુનમના પડછન્દા.

મ્હારા પિયુછના હાસને પુંજ રે પુનમની પાંખડીઓ,
 મ્હારા નાથની કીકીને કુંજ પુનમની પાંખડીઓ ;
 મ્હારાં બાલકકાંતિ કલ્પોક્ષ રે પુનમના પડછન્દા,
 મ્હારા સારા સંસારને કલ્પોક્ષ પુનમના પડછન્દા.

પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે

ના'વ્યા એ નણદલના વીરા,
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે. ધ્રુવ

સોળ--સોળ પાંખડીનાં કમળ મંગાવ્યાં ;
નિત્ય નિત્ય લખી લખી થાકી :
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

રોજ રોજ રજની તો તારલે ભરેલી ;
નેષ નેષ એહ હું તો થાકી :
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

સ્થાંજ ને સ્થવાર બોલે બોલ દેવધંટા ;
વાંચી વાંચી ભાગ્ય એમાં થાકી :
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

ધડી ધડી પિયુને પુકારે ઓ ! પપૈયો ;
સુણી સુણી શબ્દ એહ થાકી :
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

નહાતી હું અખંડ એની હાસ્યચન્દનીમાં
ચન્દની આ એઠી એઠી ચાકી :
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે

ચન્દ્ર ! તહારા સમું એનું વદન સોહામણું ;
એના વિના ન્હાળી તહને ચાકી :
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

ના'બ્યા એ નણુદલના વીરા, ને પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

પ્રીતિના પ્રાદુષા

મેઘ બોલે ને મોરશા ડાલે છે ;

હરે સ્મરણોનાં સાણુલાં બોલે છે :

મેઘ બોલે ને મોરશા ડાલે છે.

વીજ ચમકે ને આંખડી ચમકે છે ;

મંહી ધમ્મર જુલોણાં ધમકે છે :

મેઘ બોલે ને મોરશા ડાલે છે.

ચાપ ચુડિયાં મહેન્દ્રનાં મેઘસિયે ;

બાણ વાગ્યાં એ કોકને કુંજગલીએ :

મેઘ બોલે ને મોરશા ડાલે છે.

આલ ગાજે ને ગેળનાં ઘોર લાવે ;

કાંઈ આધેના સન્દેશા સંભળાવે :

મેઘ બોલે ને મોરશા ડાલે છે.

આજ પુનમચન્દ્ર ધન ઘેરાણો ;
 મહારા મનનો મયંક નથી ઝંખવાણો :
 મેઘ બોલે ને મોરલા ડાલે છે.

આ ઝડીઓ પડે, જગ લે લ્હાવો ;
 મહારી પ્રીતિના પ્રાહુણા ! ઘેર આવો :
 મેઘ બોલે ને મોરલા ડાલે છે.

પ્રેમનગરના રાજવી

—

કે આલમાં ઝગમગ હોલે વાદળી રે ;

કે માહરે મન મહેરામણુ મેઘ :

કે પિયુછ પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે મેઘમાં ઝગમગ ઝણુકે વીજળી રે ;

કે વીજ શા નેણુલે નાચે નાથ :

કે પિયુછ પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે ચામેર વનરાજી દોળાર્ધ ઢળે રે ;

કે મોરલો ગરજે વનને ચોખ :

કે પિયુછ પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે આંધી-આંધી ચોઢણુ પામરી રે ;

કે આજાં આંજણુ, આજાં અધોગ :

કે પિયુછ પ્રેમનગરના રાજવી રે.

પર

નહાના નહાના રાસ

કે ઘેરા ઘેરા ઘનના માંડવા રે ;

કે ઘેરાં વન, નદીઓનાં નીર :

કે પિયુષ પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે પદ્મથી હવરાઇ રહી તવ પદ્મણી રે ;

કે વીણવા આવર્તે એ, રસરાજ !

કે પિયુષ પ્રેમનગરના રાજવી રે.

અહના અહમહેલે

—

આવો—આવો, તીરથવાસી સન્ત હો !

અહના અહમહેલે ;

નગી—નગી પૂરણ અહન્યોત હો !

અહના અહમહેલે.

અન્ધારાં રેલી આલ રચ્યાં,

મંદી વેધા રતનના દીપ રે ;

કમે કરીને મ્હારે એલ ઉતરવા ?

એ સાગર, હું છીપ :

હો ! અહના અહમહેલે

આંખ ભરી, મ્હારાં હૈયાં ભરાયાં,

ભરિયા સલૂણા સોહાગ રે ;

એકે ભરાય હવે આતમ માહરો,

યુગનાં ભરાય તો તો ભાગ્ય,

હો ! અહના અહમહેલે.

માંડી દિક્ષાઓ ને રાખો માંડવડો,

ચેતનસિંહાસન કીધાં રે ;

વિકસે વિરાટને ચે છાગલે જમીલો,

વિશ્વને કલ્યાણુ ઝેણુ દીધાં :

હો ! અલના અલમહેલે.

નગી—નગી પૂરણુ અલજ્યોત હો !

અલના અલમહેલે.

અહલીવીંઝણો

—

નીલો કમલરંગ વીંઝણો, હો નન્દલાલ !
રઢિયાળો રતનજડાવ, મોરા નન્દલાલ !
અહા વીંઝે અહલીવીંઝણો, હો નન્દલાલ !

સોનાનો સૂરજ શોલિતો, હો નન્દલાલ !
રૂપેરી ચન્દની બિછાવ, મોરા નન્દલાલ !
અહા વીંઝે અહલીવીંઝણો, હો નન્દલાલ !

કારેમોરે લયા હીરલા, હો નન્દલાલ !
ઝાલરે ઝીક કેરી વેલ, મોરા નન્દલાલ !
અહા વીંઝે અહલીવીંઝણો, હો નન્દલાલ !

દાંડી અહાજના હાથમાં, હો નન્દલાલ !
માનવીના લાગ્યના એ ખેલ, મોરા નન્દલાલ !
અહા વીંઝે અહલીવીંઝણો, હો નન્દલાલ !

ભમ્ભરને ટોડલે

તારલા રે ! આવ મ્હારે અંગોડલે.

મ્હારે અંગોડલે,

કંઈ હાસ થોડ-થોડલે :

તારલા રે ! આવ મ્હારે અંગોડલે.

આજ મહેં તો અક્ક અક્ક મોતીડાં પરાવિયાં :
 મુખડાનાં અક્ક અક્ક લ્યોતિઓ અંકારિયા :
 નેણતખતે રનેહરાજ સ્વામીને પમરાવિયા :

અંકલો મા આવતો,

તું આવજો સજોડલે :

માળુ છાતું ના ગમે

રમ ભમ્ભરને ટોડલે :

તારલા રે ! આવ મ્હારે અંગોડલે.

ભૂલકણી

હું તો ઉભી'તી આલસાને આરે વસન્તની વાટ જોતી ;
સજી આત્મા ને દેહ શબ્દગારે, વસન્તની વાટ જોતી.

હું તો તારણે તારણે જોતી'તી, વસન્તની વાટ જોતી ;
હું તો દક્ષિણપન્થ શોધતી'તી, વસન્તની વાટ જોતી.

ત્યાં તો સૂરજ આત્યા આધેરા, વસન્તની વાટ જોતી ;
એં તો માન્યા દિનનાથને નમેરા, વસન્તની વાટ જોતી.

દૈયામુતી ને એકલી અટૂલી, વસન્તની વાટ જોતી ;
હું તો વસન્ત માગને ય ભૂલી, વસન્તની વાટ જોતી.

મૃદને સખીગો ભૂલકણી કહે છે, વસન્તની વાટ જોતી ;
તાળો લેઈ-દેઈને સદૃ હસે છે, વસન્તની વાટ જોતી.

હું તો ઉભી'તી આલસાને આરે, વસન્તની વાટ જોતી ;
કંઈક ભૂલી સલજ્યા સંસારે, વસન્તની વાટ જોતી.

મહિડાં

હલકે હાથે તે નાથ ! મહિડાં બહોવળે,
મહિડાંની રીત ન્હોય આવી રે લોલ.

ગોળી નન્દાશે, નાથ ! ચોળી છંટાશે, નાથ !
મોતીડાંની માળા તૂટશે રે લોલ ;
ગોળી નન્દાશે ને ગોરસ વહી જશે,
ગોરીનાં ચીર પળુ ભીંજશે રે લોલ :
હલકે હાથે તે નાથ !

નહાની શી ગોરસીમાં જમનાજી ઉછળે
ઝેવી ન નાથ ! દોરી રાખો રે લોલ ;
નહાની શી ગોરસીમાં અમૃત કારિયાં,
દળવે ઉઘાડી નાથ ! ચાખો રે લોલ :
હલકે હાથે તે નાથ !

મળિયા મુજને નાથ

—

મેહુલો ગાજો ગોરંભતો રે,
 કાંઈ કાજળકાળી રાત ;
 ઝળકે ઝીણી વીજલડી રે,
 કાંઈ કરતી મેઘ શું વાત.
 દીવડો છાયો પાલવડે રે,
 હું તો ચાલી જગને ચોક ;
 મહિયર ! જો રે દીવડિયે રે
 મહેં તો શોધ્યા ચોદે ય લોક.

સાગર ગાજો ગોરંભતો રે,
 કાંઈ મધદરિયે મધરાત :
 લલરે ઘેરાં લહેરખડાં રે,
 કાંઈ ઉછળે નીર રતનાળ.
 રતને મોહ્યાં છે મનડાં રે,
 હું તો ચાલી જળને વંન :
 મહિયર ! સાગરને માંડવે રે
 મધરાં વહડ્યાં વમળમાં મંન.

સંસાર ગાળે ગોરંભતો રે,
 કાંઈ સુખદુઃખ કેરા ગોખ :
 અપકે અપો મારગડો રે,
 કાંઈ તેજ્યન્ધારના ચોક.
 પગથી લીધી મહેં પ્રેમની રે,
 મ્હારે સાહેલીના સાથ :
 સલિયર ! એ રે મારમહે રે
 કાંઈ મળિયા મુજને નાથ.

મ્હ

રંગધેલી

રાસે રમે રંગધેલી,
સાહેલડી રાસે રમે રે. ધ્રુવ.

આંગણગુલાલના આધિયા રે પૂર્યા ;
વિશ્વ ભરી છાળ એ ઉડેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

ચાળીમાં મોરલા ને ચુન્દડીમાં ચાતકા ;
અંગઅંગ ફૂલડે ફૂલેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

ચાંચોમાં ઉગિયા આશાના ચન્દ્રમા ;
મુળડે શી મોહિની ચલેલી !
સાહેલડી રાસે રમે રે.

ભૂકુટિ નમેલી, કંકણા એ નમેલી ;
નમણી નમેલી ફેલવેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

મદે ઢળી ચાલમાં, સોદાગબચાં લાલમાં,
કામિનીની કવિતા જૂકેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

આત્માની પ્રેમજ્યોતે દેહે કીધા દાવડા ;
દાપે દાપે દુનિયાં દાઝેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

મેદની ભૂલાવી, મહામાયા સ્મરાવતી,
ફૂદડી ફરે છે અલખેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

રાસે રમે રંગધેલી,
સાહેલડી રાસે રમે રે.

રાસ

—

સખિ ! આજે મૃદંગચંગ સાજે
કિરીટ શીર્ષ છાજે વિરાજે વસન્તના.
વેણુ વાજે, સ્નેહ પાજે ;
તહારે કાજે કુંજ ગાજે :
સખિ ! આજે વિ. ધ્રુવ.

બેડી બાક્ષા વિશાક્ષા ઉમંગમાં ;
વાટ બેતી કપોતી શી અંગના ;
પન્થ ભાજે-નિહાજે છે કન્થના
હસન્ત આ દિગન્તમાં :

વેણુ વાજે, સ્નેહ પાજે ;
તહારે કાજે કુંજ ગાજે :
સખિ ! આજે વિ.

લોક-લોકના રાસ

નિરંખા આ રાસ લોકલોકના રે,
 રમે સૃષ્ટિ ને સૃજનાર ;
 રમે સૃષ્ટિ ને સૃજનાર :

અંગુલિમાં અંગુલિ પરાવાને
 ખેલે તેજ ને અન્ધાર ;
 ખેલે તેજ ને અન્ધાર :
 રસનાં ઉછળે રંગહેલિયાં.

પુરુષ ને પ્રકૃતિની ખેલડી રે
 ફરે ફૂદડી અનન્ત ;
 ફરે ફૂદડી અનન્ત :

તણખા વંચાં નયનતેજના,
 તહેનાં યનિયાં ખલાંડ ;
 તહેનાં યનિયાં ખલાંડ :

પૃથ્વી કરતો કરે ચન્દ્રમા રે,

પૃથ્વી સૂર્યને ઘેરાટ ;

પૃથ્વી સૂર્યને ઘેરાટ :

સૂર્યે આપાસ મહાસૂર્યની ;

ઐમ ધ્રુમતો વિરાટ :

ઐમ ધ્રુમતો વિરાટ :

રસનાં ઉછળે રંગહોલિયાં.

રાગ્ન પ્રગ્ન ને મહાપ્રગ્ન રે,

અષ્ટિ સમષ્ટિ સમસ્ત ;

અષ્ટિ સમષ્ટિ સમસ્ત :

દેહી ને દેહની લીલાકલા :

સૌના ઉદયો ને અસ્ત :

સૌના ઉદયો ને અસ્ત :

રસનાં ઉછળે રંગહોલિયાં.

વડલો

વડલો વનશોભાનાં રાજવી રે ।
 વડલો સાયરસરનં તીર ને ;
 વડલો ઘટાગુફાઓથી ડાલતો રે,
 વડલો, મેઘ શો, ઘેરગમ્ભીર ને ;
 વડલો ગુણુગરવા ગોરલતો રે.

 ચાર-ચાર માંડી દિશાઓ દિગન્તમાં રે,
 ચાર-ચાર માંડ્યા ખંડ આ લોક ને ;
 ચાર-ચાર મારગ વનવન વીધતા રે,
 સહુના સંગમ વડને આક ને ;
 વડલાની કુંખણીએ વેદ ચારે લખ્યા રે.

 વડલાને ગોખ કાંઠ કાઢિલા દહાંકા ઝીલે રે,
 વડલાની ડાળીએ મોરલા ઝૂલે ને ;
 વડલાને છાંયડે તપસી તપસ્યા તપે રે,
 ગોખ કા વાંસળી વાતાં ભૂલે ને ;
 વડવાઇની જાળીઓ ભૂલભૂલામણી રે.

 ધામ ધખ્યા, ને પિયાવા માંડ્યા રે,
 પન્થી આવે-આવે, ને જાય ને ;
 વિસામે ઘડિયેક કાંઠ વિરમે રે,
 મીઠાં પાણી, પ્રારબ્ધ શાં, પાય ને ;
 જંગનદર વડલો જોગસમાધિમાં રે.

જાણે ચન્દરવો વનચોકનો રે,
 જાણે વનહરિયાળીનો થાળ ને :
 જાણે ધુમ્મટ વનમન્દિરનો રે,
 જાણે કંપવૃક્ષની ડો ડાળ ને :
 વડો ફટે ફવારા તેજના રે.

ઘટકે લહેરાતી જગજૂની જટા રે,
 પ્રસયાં મળ તો પૃથ્વીપુરાણ ને ;
 પાંદડે-પાંદડે પગલાં ડાળનાં રે,
 વડો ભાળે ત્રિકાળની વાણ ને :
 વડો વનવનના રાસા ભણે રે.

વડો વનસક્ષ્મીનો રાજવી રે,
 વડો જગવાડીનો નેગેશ ને ;
 વડો વિધિવાચ્યો છોડ ભાગ્યનો રે ;
 જગનો વડો ભારતદેશ ને :
 જગવડના ! શોભાવી જગ શોભાવે રે.

વનનાં આમન્ત્રણ

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !
 પુરને મહેલ શી ઉણુપો હશે ?
 લીલમલીલી એ કુંજો ઘેરાય, ત્યાં
 એવી વિરાટની વિભૂતિ શી વસે ?
 વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વનમાં કાચલડી ટહુકે, સાહેલડી !
 પુરમાંની મેના તો પીઞ્જરે પડી ;
 વનમાં કે ગોપિકા ગાજે ગગન ભરી,
 પુરમાં પટરાણીઓ રમણુ ચ્હડી ;
 વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વન માંહિ કેસરીની કેસર, સાહેલડી !
 પુરમાં કિરીટીનાં કિરણો સ્ફુરે ;
 વનમાં વૈરાગ્ય ને વિલાસ છે સોહામણા,
 પુરમાં સુવર્ણનાં સ્વપ્નાં ઉરે ;
 વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વનમાં સરેવર ઘેરાં, સાહેલડી !
 પુરના તો કુંડ કાંઈ જાણરહ્યા ;
 વનમાં શકુન્તલા, ને વન માંહિ રાધિકા,
 પુરમાં તો કુચળનાં કામણુ, ભલા !
 વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વન કેરા આંબલા મ્હોર્યા, સાહેલડી !

પુરમાં કટોરાઘાટ કુંડાં ઉભાં ;

વનમાં જોગી જહાંગીરી માણે, સખિ !

પુરમાં ગરીબીનાં દિલડાં દૂબ્યાં :

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વનમાં તપોવને તપસી, સાહેલડી !

પુરમાં વણિક કાંઈ વણજે ખીલ્યા :

વનમાં તે વિશ્વનો વિહારી વિહારે, ને

પુરમાં મનુષ્યની ઝગકે કલા :

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

પુરનાં જે પુણ્યપાપ ઝોઝાં નથી :

વનની મદૂલીમાં સીતા ને રામજી,

રમણું ત્યાં વનની કથાઓ કથી :

ચાલો, વનવનની કથાઓ કથી :

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વસન્તની વસન્તિકા

આજ પૃથ્વીને નવપાંખડીઓ પ્રગટી ને !
 પાંખડીએ-પાંખડીએ પૃથ્વીનાં પુણ્યો ઉગે.
 આજ વાદળનાં દેવપ્રારણિયાં ઉઘડ્યાં ને !
 વાદળથી વરસે હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

દિવસે અચીં કેસરચન્દનની અચીં ને !
 રંગનીને ભાગ્યે કંઈ નિર્મલ ચાંદ્રો.
 રંગરસિયાંના જગ્યા મનના કાડ ને !
 મોદાગણુ આવી હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

વસુન્ધરાના વસુઓ વન ઉભરાયા ને !
 ગન્ધવતીના ગન્ધ જગત પમરી ઉડ્યા.
 હેલે ચ્હડ્યાં હૈયાનાં રસસરવરિયાં ને !
 રસલદરે લદરે હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

પદ્મવપાળ પખી એકાં એકડીએ ને !
 મંજરીને ગોળે કંઈ કાચલ રાણી ટહોંકા કરે.
 સંજીવનના અમીકણ છાંટી ઘૂમતી ને !
 જનવનના મહેલે હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

ફલંડે ઝગમગી વસન્તની વીજલડી ને !
 નયનનયન રમતી હો ! વસન્તની વસન્તિકા.
 ઉરમાં, કુલમાં, દેશમાં, જગને ચોક ને !
 પદ્માંડે વિશ્વે હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

વસન્તને વધામણે

હો ! લીમડા મ્હોર્યા વસન્તની વાટમાં રે ;
 કે પાંગર્યા સંસારિયાના પન્થ જો !
 કે કડવા ને મીઠા એ દ્વાવા લીજીયે રે ;
 કે પ્રારબ્ધ કાળશે કોડામણો કન્થ જો !
 હો સહિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે.

હો ! કેસુડાં મ્હોર્યા વસન્તના ચોકમાં રે ;
 કે ઉરના ઉત્સવ એળે ન જાય જો !
 કે ચન્દનીની કાદરો જગતમાં હેલે ચ્હડી રે ;
 કે નયનોનાં નાવડાં ઝોલાં ખાય જો !
 હો સહિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે.

હો ! આંગણા મ્હોર્યા વસન્તના આલમાં રે ;
 કે અન્તરિક્ષ લીચંક રસના મ્હોર જો !
 કે દગવે લીચં એવા ઉરઆલમાં રે
 કે પ્રીતમ પ્રગટી પ્રેમને દોર જો !
 કે સહિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે.

હો ! રંગરંગ પૂયા વસન્તને આંગણે રે :

કે અંગઅંગ જાંટાયા આનન્દ બે !

કે જાંટણે જાંટિયા ચરણા ને ચોરસા રે :

કે જાંટ્યા હેયાના પણ ચન્દ બે !

હો સદિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે.

હો ! ફૂલડાં ફેર્યાં વસન્તની વાડીએ રે :

કે ફૂલી તનમનની ફૂલવાડી બે !

કે સદિયરોનાં વદનકમળ પણ ફૂલિયાં રે :

કે ફૂલડાં શી ફૂલું હું ફલાડી ફલાડી બે !

હો ! સદિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે

વસન્તરંગ

સૃષ્ટિને સૃષ્ટાએ સંજીવન છાંટિયાં ;

દેવરંગ દીપતા દિગન્ત હો !

વસન્તરંગ ગગને ચડે રે.

ફૂટે જનવનને નવપાંખો નવપદલેવં :

પૃથ્વી વેરે ફૂલે વસન્ત હો !

વસન્તરંગ જગને ચડે રે.

ઉછળે રસજોધ કાંઠ અંગમાં ને આન્મમાં :

ઉમાના ગાત્રે ગગન દ્રાધ હો !

વસન્તરંગ હૃદે ચડે રે.

દેસરાળી ઝાળી અને દેસુછાંટી ચુન્દડી :

ત્રમે વસન્તી પાદે નેધ હો !

વસન્તરંગ અંગે ચડે રે.

દિલના દિલરંગ દેહડાળીએ મહેરી ઝૂલે :

વદન-વદન હસી ઉઠે ગુલાબ હો !

વસન્તરંગ વદનો મ્હડે રે.

નયન-નયન અંજનાં અંજન વસન્તનાં :

દેવમધુથી જલકે નયનજાળ હો !

વસન્તરંગ નયણે મ્હડે રે.

વિશ્વ વધાવા

આઘ્યાં જગતનાં ન્હોતરાં, યાસો વિશ્વ વધાવા ;

નયણું આ ટળી ટળી જન્ય

વિશ્વનો રાજ વધાવા.

આઘ્યાં ગગનનાં ન્હોતરાં, યાસો વિશ્વ વધાવા ;

આનમ આ ઉડું ઉડું થાય

વિશ્વનો રાજ વધાવા.

પંખીની પાંખમાં પ્રેરણા, યાસો વિશ્વ વધાવા ;

ઉડવાના એને ઉમંગ,

વિશ્વનો રાજ વધાવા.

માનવપ્રાણુમાં ઝંખના, યાસો વિશ્વ વધાવા ;

આનમઉઝાળા અભંગ,

વિશ્વનો રાજ વધાવા.

નથી દે આડ્ય, નથી આગળા, યાસો વિશ્વ વધાવા ;

નથી દે સીમાઓને શ્રાટ,

વિશ્વનો રાજ વધાવા.

ઉચ્ચે-ઉચ્ચે, આ દિગન્તમાં, ચાલો વિશ્વ વધાયા ;
 ઉધડે અનન્તની ઘાટ,
 વિશ્વનો રાજ વધાયા.

આગ્યાં અનન્તનાં નહોતરાં, ચાલો વિશ્વ વધાયા ;
 મૃધવં દિગન્તના ઘાટ
 વિશ્વનો રાજ વધાયા.

આતમઆનન્દી હો ! આપળે, ચાલો વિશ્વ વધાયા ;
 વિહરે સ્થેરખંડે વિરાટ
 વિશ્વનો રાજ વધાયા.

ବିହଙ୍ଗରାଜ

ତରସ୍ୟା ଓ ବାହ୍ୟୀନି ତୀର,
 ବିହଙ୍ଗରାଜ ତରସ୍ୟା ଓଡ଼େ ରେ ;
 ସନ୍ଧ୍ୟାନା ସାଗରନେ ନୀର
 ବିହଙ୍ଗରାଜ ତରସ୍ୟା ଓଡ଼େ ରେ.

ଆଳମାଁ ପ୍ରୟାଗପୁର ଓଡ଼ିଆ ଓ ପାଣ୍ଡିଆଁ ;
 ମନୋବିଂଶି ବାୟ ଲୁହାଁ ସମୀର :
 ବିହଙ୍ଗରାଜ ତରସ୍ୟା ଓଡ଼େ ରେ.

ଦେବାଁ ଦେବାଁ ଓଷାତାଁ ହିନ୍ଦୋସ ମେଘାଓଷାତାଁ ;
 ଗର୍ବଦେବାଁ, ଘଟା ଶାଁ ଗର୍ବୀର :
 ବିହଙ୍ଗରାଜ ତରସ୍ୟା ଓଡ଼େ ରେ.

ସାନ୍ଧ୍ୟରଂଗୀ ସାଂଗୁ, ମଂଡ଼ି ମେଘସ୍ୟାମ ବାହ୍ୟୀ :
 ଝିଂସି ପାଦପନାଁ ସ୍ତୀର,
 ବିହଙ୍ଗରାଜ ତରସ୍ୟା ଓଡ଼େ ରେ.

આંખડીનાં કિરણકિરણ વરસે કંઈ ફૂલડાં ;

વીજળીની વેલ શા અધીર :

વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

ઉડા રાજ ! પાંખમાં ભરી અનન્ત પ્રેરણા ;

સાગરને નથી સ્થામા તાર :

વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

સન્ધ્યાના સાગરને નાર

વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે ;

વીજળીની વેલ શા અધીર

વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

વેલના માંડવા

આધી-આધી વેલના માંડવા,
 ઘેરી-ઘેરી ઝાટીઓ, સાહેલડી !
 ડુંગર ભરી બોલે મોરલો,
 ડાળીઓ બોલે કાયલડી.
 પિયુષ્કંઠ પ્રેમના મન્ત્રની
 ઝીણી-ઝીણી મોરલી વગાડી ;
 ઉરને ડેડે આંખાવાડિયે
 ઉઘટી તે કાયલો જગાડી :
 સખિ ! વિરહીનાં ચેન,
 જાણે પિયુષ્કંઠ નેન :
 આધી-આધી વેલના માંડવા.

વદાનાના વાસ ઉરગાગે વસન્તમાં ;
 પમરે દિલ પિયુના પરગે વસન્તમાં ;
 મીઠા મીઠા કાડ જાગે વસન્તમાં :
 સખિ ! વિરહીની વાત,
 જાણે પિયુસૂતી રાત :
 આધી-આધી વેલના માંડવા.

જહાલપની વાંસલડી

જગમાં વાગી જહાલપની વાંસલડી જો !

પુણ્ય કૃષ્ણાં પૂર્વજનાં સખિ ! મ્હારે ઓરડે.

સસરા મ્હારા દિનઉગમતા સૂર્ય જો !

સાસરજી સહવારની કુંકુમવાદળી.

જેઠ મ્હારા મહાજનના મેહોડવિયા જો !

જેઠાણી સંસારની રૂમઝૂમ જેલડી.

દાપર મ્હારા સોળ કળાના ચન્દ્ર જો !

ફેરેરાણી એ ચાંદલિયાની ચન્દની.

નણહલ મ્હારાં ફૂલફૂલ્યાં ફૂલવાડી જો !

નણદોઝ એ વાડીના રસિયા રાજવી.

વીર મ્હારા અર્જુનના અવતાર જો !

વીરી મ્હારી મુખદુઃખશોભિત યાનકી.

કુંવરી મહારી આંગાડાળની કાયલ જે !

કુંવરી મુજ આંગલિયે રમતા મોરલા.

પિયુજ મહારા ભવસાગરનું નાવ જે !

એ નાવ હું અજળ સુકાની અલખેલડી.

ધર મહાદે પ્રભુભયું પરમ મન્દિરિયું જે !

ભાંડુ મુજ પ્રભુજની પ્રગટ લીલાકલા.

જગમાં વાગી ગદાલપની વાંસલડી જે !

પ્રુણ્ય ફળ્યાં પૂર્વજનાં સખિ ! મહારં આરંડે.

શરદનાં અજવાળિયાં

સખિ ! જોને શરદના આલમાં રે;
 ઉગે ચંપાની કળીએ ચન્દ્રમા રે;
 જાણે ઉછળે અવનીનો આનન્દ રે,

શરદનાં

આ—આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

માનું ઉઘડી રજનીની આંખડી રે;
 ખાલી વિશ્વના પુષ્પની પાંખડી રે;
 એવાં—એવો ઉગે પેલો ચન્દ્ર રે,

શરદનાં

આ—આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

ધૃમે પૂર પૃથ્વીનાં પુણ્યનાં રે;
 કે શું દૂધ છલકાયાં દેવનાં રે;
 એવાં ઉજળાં ઉડે છે અનન્ત રે,

શરદનાં

આ—આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

સખિ ! જોતે ગગનના ગોખમાં રે;

જોતે—જોતે જગતના ચોકમાં રે;

ઝીલે સંસારિયાં ને રાન્ત રે,

શરદનાં

આ—આગ્યાં અજવાળિયાં રે.

બાણે અમૃત ઝરતાં અમરનાં રે;

બાણે હારથ ઢગ્યાં પરિષ્કાનાં રે;

રમે દિલ્લિલિમાં તોય ફર રે,

શરદનાં

આ—આગ્યાં અજવાળિયાં રે.

મુખિ ! શરદની રાત સોહામણી રે;

મહારા હૈયાની વેલી લગ્નમણી રે;

એને અડશે મા, બીડશે ઉર રે,

શરદનાં

આ—આગ્યાં અજવાળિયાં રે.

સખિ ! એની જોડલી નથી.

હું તો શોધી શોધીને ગયે થાકી રે,

પ્રીતમ ક્યાંહી યે નથી;

આ તો એની એ સરોવરપાળ,

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો સન્ધ્યાના મહેલ લમી થાકી રે,

પ્રીતમ ક્યાંહી યે નથી;

આ એ કુંજ કેરો કાંટો રસાળ.

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો વાટડી યે જોઈ જોઈ થાકી રે.

પ્રીતમ ક્યાંહી યે નથી;

એનો આગ્યનો આગનો આ પન્થ.

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો કેડીના માર્ગ ખેડી થાકી રે,

પ્રીતમ ક્યાંહી યે નથી;

મ્હારો ના'વ્યો કોડામણો એ કન્થ.

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો આથમતા સૂર્ય ગણી થાકી રે,

પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી:

આ તો ઉગન્તી ચન્દનીની સ્હાંજ,

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

એના પડધાને કાન માંડી થાકી રે,

પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી:

આ તો એનો સંગીતનો જ સાજ,

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો ઝાડવાંનાં ઝુંડ ઘૂમી થાકી રે,

પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી:

પેલે મોગરે એ ફૂલડાં હોરાય,

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું એ ફૂલ વીણું કરી ચાલી થાકી રે,

પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી:

ત્યાં તો ઉડ્યા અહો ! એ પ્રેમરાય :

ઉડી, હાસ્યથી નહવરાવે તે નહાય :

સખિ ! એની નોડલી નથી.

સન્દેશ કહેજો

- વીજવેગી પાંખનાં પંખીડાં ! સન્દેશ કહેજો :
- આશાની નદીઓને ઘાટ : સન્દેશ કહેજો.
- વલખી-વલખીને વિન્નેગિયાં, સન્દેશ કહેજો:
- અદાલાંની નિરખે જ્યાં વાટ : સન્દેશ કહેજો.
- ‘ વિશ્વ ભરી, ઝમકે છે ખંજરી, સન્દેશ કહેજો:
- ઉર—ઉરમાં ગાજે એ નાદ : સન્દેશ કહેજો.
- બૂખ્યાં—તરસ્યાંને યે ઠારશે, સન્દેશ કહેજો:
- અદાલપના વિરલા વરમાદ : સન્દેશ કહેજો.
- ‘ ઝૂકી ગગન કેરી ઝાડીઓ, સન્દેશ કહેજો;
- ઢાંકે અગમ્યના એ ભેદ : સન્દેશ કહેજો.
- અમૃતનેા ચાંદલિયો • ઉગશે, સન્દેશ કહેજો;
- કરશે અન્ધારના ઉચ્છેદ : સન્દેશ કહેજો.

' આંખડી ઉઘાડતાં ત્યાં આવતાં, સન્દેશ કહેજો;
 નેણલાંમાં નાચતાં નગીન : સન્દેશ કહેજો.
 ગહરી ગહનતાને આંગણે, સન્દેશ કહેજો;
 વાગે વિધાત્રીનાં જો ! ખીન : સન્દેશ કહેજો.'

મીઠું મીઠું મર્માળું બોલજો, સન્દેશ કહેજો;
 પડશે એ જીવશે વિરાટ : સન્દેશ કહેજો.
 પ્રેમવેગી પાંખનાં પંખીડાં ! સન્દેશ કહેજો;
 દેયાની નદીઓને ઘાટ : સન્દેશ કહેજો.

સન્ધ્યાને સરોવરે

સરોવરે પાણીડાં ગઈતી, સાહેલડી !

સરન્નું સરોવર હેલે ચ્હડયું :

પાળે મહેં બેડલું ઉતાર્યું, સાહેલડી !

સન્ધ્યાનું તેજ કાંઈ ગગને પડ્યું :

સરોવરે પાણીડાં ગઈતી વિ.

જગ માંહિ મુખ મેંદ મોલી, સાહેલડી !

જલમાં વિધાત્રી જગરેખા આંકે :

જલમાં જગતપરજાયા ડોલે, કાંઈ

જલનો સાગ્રુ જાણે જગને ઢાંકે :

સરોવરે પાણીડાં ગઈતી વિ.

સરોવરકાંઠે મન્દિર, સાહેલડી !

સાધુસંન્યાસી ત્હાં શિવને જાપે :

પંચામ્રિ ધૂણીઓ ધખાતી, સાહેલડી !

નેગી, વિનેગી શી, તપસ્યા તપે :

સરોવરે પાણીડાં ગઈતી વિ.

ફરતાં કંઈ ઝાડીઓનાં ઝુટે, સાહેલડી !

ઊડાં ઊડાંછોની કથની કહે:

થેરી થેરી ઝાડવાંની જળીઓની પાછળે

પુરનો સનાતન સંસાર વહે :

સરોવરે પાણીડાં ગઈ'તી વિ.

ધીમે ત્યાં ચાંદલિયો ઉગ્યો, સાહેલડી !

પોયણે પોયણે પગલાં કીધાં :

ચન્દ્રમા શા પિયુજ પધાયાં, સાહેલડી !

જીવને વધાવી મ્હેં મીઠડાં લીધાં :

સરોવરે પાણીડાં ગઈ'તી વિ.

ભર્યું-ભર્યું બેડલું ઉપાડ્યું, સાહેલડી !

જ્ઞાનાનું તેજ મ્હારે વદને પડ્યું :

સરોવરે ઝીલવા ગઈ'તી, સાહેલડી !

પ્રેમનું સરોવર ઝોલે ચ્હડ્યું :

સરોવરે પાણીડાં ગઈ'તી વિ.

હરિની રમણા

રસની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ :
 ભવ્યભાવ્ય અમે પ્રહ્લનન્દિની
 આનન્દિની રે લોલ :
 હરિની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ .

કાલકન્દરાની હું તો કાળિકા રે લોલ :
 જન્મમૃત્યુ નેણનાં મુજ હાસ :
 પ્રહ્લનન્દિની
 આનન્દિની રે લોલ :
 હરિની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ .

લોકલોકની અમે વિધાત્રીએ રે લોલ :
 ઉદયઅસ્ત એ અમારા રાસ :
 પ્રહ્લનન્દિની
 આનન્દિની રે લોલ :
 હરિની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ .

આનન્દચૌદશે હું અવતરી રે લોલ :

ત્રીહું આનન્દના રસહાવ :

બ્રહ્મનન્દિની

આનન્દિની રે લોલ :

હરિની રમણાએ અમે નીસર્ગાં રે લોલ.

વિશ્વવિશ્વના વિહારે વિદરતી રે લોલ :

સુગન્ધપ્રસય ખેલિયે ધૂપછાંવ :

બ્રહ્મનન્દિની

આનન્દિની રે લોલ :

હરિની રમણાએ અમે નીસર્ગાં રે લોલ

હીંચકો

હીંચકો કોણુ દેશે ? રાજ !

મહને કો ઝૂલાવશે ? મહારાજ !

લગી લગી આંગણિયાની ડાળ,

કે ત્યાં મુજ ઝૂલો ઝૂલે, સિરતાજ !

હીંચકો કોણુ દેશે ? રાજ !

મહને કો ઝૂલાવશે ? મહારાજ !

રહે-રહે કોકિલ ઉપર રુદન,

નીચે મંજરી ઢળી, સિરતાજ !

હીંચકો કોણુ દેશે ? રાજ !

મહને કો ઝૂલાવશે ? મહારાજ !

નૂલો-નૂલો અલખેલી આ વસન્ત,

હું ય અલખેલી, સિરતાજ !

હીંચકો કોણુ દેશે ? રાજ !

મહને કો ઝૂલાવશે ? મહારાજ !

હું તો સંન્યાસિની

ચપેરી ચીર મહારે અંગે ચહડે,
હું તો સંન્યાસિની;
મંહિ પ્રેક્ષ કુંકુમના થાળ,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

ભરમત્રિપુંડ્રેખ ભાલમાં,
હું તો સંન્યાસિની;
મંહિ કંસરની દીલડી રસાળ,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

એક અઘૈતનાં તપ તપું,
હું તો સંન્યાસિની;
મહારે મધુરા શા દર્શનના કોડ,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

હૈંય અખંડ મહારે દીવડો,
હું તો સંન્યાસિની;
જગે વિચરું એ ન્યોતિએ સખેડ,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

આશા-નિરાશા મહેં છાંડિયાં,
હું તો સંન્યાસિની:

આંખ શોધે સુની વનવાટ,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

ધૂણી ધમે દેહમદૂલીએ,
હું તો સંન્યાસિની:

ઝાંખું ઉભી એકાકી રાજવાટ,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

કન્યા ધરી મહારા કન્યની,
હું તો સંન્યાસિની;

મહારે અંગઅંગ ઉધરે સંસાર,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

ગનપ જપું મહારા શ્યામના, -
હું તો સંન્યાસિની:

એના પડધા ઝીલે નરનાર,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

હૈયાની કુંજમાં

—

આજે બોલે છે મ્હારા હૈયાની કુંજમાં
 મધુરી શી મોહનની વાંસલડી રે;
 સરોવર દલકી હેલે ચડ્યાં, અને
 ગેબી મુણી મ્હેં એક વાતલડી રે. ધ્રુવ
 એનો ધેરો ટહોંકાર ઉડે બ્યોમમાં :
 એનો પડધો પડે દેવબોમમાં :

યુગયુગની વસન્ત
 ઉરઉરમાં સાહન્ત,
 વહે ગીતડાં અનન્ત
 રામરામમાં.

વાંસલડી હા ! ઊડી હૈયાની કુંજમાં
 અમૃતના ડાંખ ત્હારા ડાંખે છ રે;
 એ કુંજે કાઈ રનેહની સોહાગણુ
 પ્રીતમના પ્રેમમન્ત્ર ઝાંખે છ રે:
 આજે બોલે છે મ્હારા હૈયાની કુંજમાં.

❧

❧

❧

અનુક્રમ

શાસ	પાનાનો	ક્રિયા ગ્રન્થમાં છે ?
આંક	ને ઢાળ	
૧ અણુભોક્ષ કૂલડાં	૧૫	{ અર્ધશતાબ્દિ, પા. ૧૨૬ ઢાળ: મ્હોલે પધારો, મ્હારા રાજ ! માણીગર! મ્હોલે પધારો
૨ આત્મદેવ	૧૭	ઢાળ : હો નન્દલાલ ! નહિ રે આતું, ને ઘરે કામ છે.
૩ આલનાં કુંકુમ	૧૮	{ વિશ્વગીતા, પા. ૧૩ ઢાળ : અહો રાજ ! અમે રે પંખીડાં ગરમ દેશનાં
૪ આલને આરે આંદલો	૧૯	ઢાળ : હો નાગર રંગરસિયા !
૫ આયુષનાં પર્વ	૨૧	વિશ્વગીતા, પા. ૭૪ ઢાળ : આજે ઉત્સવ કૂલદોલનો
૬ આપાઠી વાદળી	૨૨	ઢાળ : પૂછશે મા, કોઇ પૂછશે મા.
૭ કદંબનાં ફૂલ	૨૩	{ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨જો, પા. ૧૦૪ ઢાળ : રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ ગુલાબમાં લહેકે છે.

- ૮ કાશ્મીરી શાલ ૨૪ ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૧૫૨
- ૯ કાળાની ખંજરી ૨૬ { યોધપર્વણી
હાળ : કાળકા અજળ તડકા બે !
તું કયા જાણે લડકા બે ?
- ૧૦ જરા ચાલ ૨૮ ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૧૫૭
- ૧૧ જનવા ઘો, જંગીરાજ ! ૨૯ { ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૩૫
હાળ : વીજળી સરખું પિતાંબર
સોઢે, ને વારીદવરણા બહોલો રે.
- ૧૨ ટકુકો ૩૦ ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૬૬
હાળ : પ્યારાને પારણે સોનાનાં
બોર.
- ૧૩ ડાલતા ટુંગર ૩૧ વિશ્વગીતા, પા. ૧૨૮
- ૧૪ તમાસા ૩૩ ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૧૧૨
- ૧૫ નન્દિની ૩૫ ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૧૫૮
હાળ : હરિ વેણુ વાય છે
રે હો વનમાં.
- ૧૬ નીર ડાલો ૩૬ { ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૧૪૭
હાળ : વરધોડો—વરધોડો,
બહાનમનો વરધોડો રે.

- ૧૭ નેણલનાં મહેમાન ૩૭ { અકપરશાહ
દાળ : વનમાં બોલે ઝીણા મોર,
કાચલ રાણી ટહોકા કરે રે લોલ.
- ૧૮ ન્હોતરાં ૩૯ દાળ : કે આલમાં ઝીણી ઝખૂકે
વીજળી રે.
- ૧૯ પાણીડાં કેમ ભરીએ ? ૪૧ વિશ્વગીતા, પા. ૭૬
દાળ : દયારામનાં 'પાણીડાં'નો
- ૨૦ પારકાં કેમ કીધાં ? ૪૩ વિશ્વગીતા, પા. ૬૩
દાળ : છેતર્યાં છોગાળે
- ૨૧ પુનમની પગલીઓ ૪૫ ઉદ્દબોધન, પા. ૧૦૯
દાળ : સામળા ગિરધારી !
- ૨૨ પૂર્ણિમા પાછી ઉગીરે ૪૭ દાળ : દેખો સખિ ! ડોલરિયો,
કાલિન્દરીને કાંડે ઉભો રે.
- ૨૩ પ્રીતિના પ્રાણુણા ૪૯ દાળ : અમરવાડીમાં ડંકા વાગે છે.
- ૨૪ પ્રેમનગરના રાજની ૫૧ દાળ : કે આલમાં ઝીણી ઝખૂકે
વીજળી રે.
- ૨૫ અક્ષના અક્ષમહેલે ૫૩ વિશ્વગીતા, પા. ૧૬૯
દાળ : ભીંજે મ્હારી ચુંદડલી.

- ૨૬ ધ્રુવવીંઝણા ૫૫ ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૫૩
- ૨૭ ભમ્ભરને ટોડલે ૫૬
- ૨૮ ભૂલકણી ૫૭ ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૧૦૯
દાળ : રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ
ગુલાબમાં દહેકે છે.
- ૨૯ મહિડાં ૫૮ { ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૮૫
દાળ : પાલવડો મ્હારો મ્હલો,
મોહનજી ! મારગડે મ્હને જાવા દિયો
- ૩૦ મળિયા મજને નાથ ૫૯ દાળ : ગરબો આન્યો, ગોવાળિયારો!
કાંઈ રમથું માઝમરાત.
- ૩૧ રંગધેલી ૬૧ { ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૭
દાળ : કાળજની વાત કેને
કહિયે ? ગોવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે.
- ૩૨ રાસ ૬૩ { ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૧૪૩
દાળ : ખીલી ખીલી રહી
આ કૃપી ચન્દા !
- ૩૩ લોક-લોકના રાસ ૬૪ ઇન્દુકુમાર, અંક રજો, પા. ૭૭
દાળ : જીવો, માણીગર બન્દલા !
- ૩૪ વડલો ૬૬ દાળ : કાળી તે કાળિકા
કાળજ મોકલે રે.
- ૩૫ વનનાં આમંત્રણ ૬૮ દાળ : પાલવડો મ્હારો મ્હલો,
મોહનજી ! મારગડે મ્હને જાવા
દિયો.

- ૩૬ વસન્તની વસન્તિકા ૭૦ ઉદ્દિમોધન, પા. ૧૫
દાળ : આજ રવનામાં ડાલતા
ડુંગર દીકા જો !
- ૩૭ વસન્તનો વધામણો ૭૨ દાળ : કાળી તે કાળિકા
કાગળ મોકલે રે.
- ૩૮ વસન્તરંગ ૭૪
- ૩૯ વિશ્વ વધાવા ૭૬ વિશ્વગીતા, પા. ૧૫૪
દાળ : વનમાં હિન્ડોળા બાંધ્યા,
સખિ ! સ્યામ જોલાવે.
- ૪૦ વિહંગરાજ ૭૮ વિશ્વગીતા, પા. ૧૧૦
દાળ : ગોવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે.
- ૪૧ વેણના માંડવા ૮૦ પ્રેમકુંજ, પા. ૨૩
- ૪૨ જ્ઞાતપત્ની વાંસલડી ૮૧ હન્દુકુમાર, અંક ૨જો, પા. ૧૪૪
દાળ : આસો માસો
શરદ પુનમની રાત જો !
- ૪૩ શતદલ પદ્મ ૭ અર્ધશતાબ્દિ, પા. ૭
દાળ : રામબાણુ વાગ્યાં
હોય તે જાણે.
- ૪૪ શરદનાં અજવાળિયાં ૮૩ દાળ : તહમે અજાણ્યાં
અમે જાણિયે રે.
- ૪૫ સખિ ! એની જોડલી ૮૫
નથી

૪૬	સન્દેશ કહેજો	૮૭	ઢાળ : હેલ ભરી ચાલું ઉતાવળી, મહેમાન આવ્યા.
૪૭	સન્ધ્યાને સરોવરે	૮૮	ઢાળ : પાલવડો મહારો મહેલો મોહનજી ! મારગડે મહેને જવા દિયો.
૪૮	હરિની રમણા	૮૯	મહાસુદર્શન, પા. ૫૭ ઢાળ : ગરબે રમવાને ગોરી નીસયોં રે લોલ.
૪૯	લીંચકા	૯૦	ઈન્દુકુમાર, અંક ૨જો, પા. ૧૫૪ ઢાળ : બહેલા આવજો, મહારાજ !
૫૦	હું તો સંન્યાસિની	૯૧	ઢાળ : સન્ધ્યા ઉજાસ ભરી નમતી હતી, સખિ! વેશાખની
૫૧	હૈયાની કુંજમાં	૯૨	પ્રેમકુંજ, પા. ૧૨૧ ઢાળ : કુંજલડી રે ! સંદેશો દમારો

નોંધ : પ્રસ્તાવનાને ૧લે પાને ન્હાના ન્હાના રાસ, ભાગ
૧જાની આવૃત્તિઓ વિશે લખ્યું છે તેની પૂરી લખીકત નીચે
પ્રમાણે છે:—

૧લી	આવૃત્તિ	૧૯૧૦	પ્રત	૧૦૦૦	
૨જી	આવૃત્તિ	૧૯૧૪	પ્રત	૧૦૦૦	} શ્રી. જીવજીવાલ અમરશી મહેતાએ છપાવી હતી.
૩જી	આવૃત્તિ	૧૯૧૬	પ્રત	૧૦૦૦	
૪વી	આવૃત્તિ	૧૯૨૧	પ્રત	૧૦૦૦	
૫મી	આવૃત્તિ	૧૯૨૨	પ્રત	૨૦૦૦	
૬ઠ્ઠી	આવૃત્તિ	જૂલાઈ ૧૯૨૮માં	છપાશે.		

